

ULTIMA ESPERANZA BOOKS

Sonny Liston kunde inte heller dansa

*Berättelser från ålamörker
och bärnstenshöst.*

MATZ NILSSON

med illustrationer av Lars Eriksson

ISBN: 978-91-982370-7-8

© Matz Nilsson

Yngsjö 2015

Omslagsbilden:

Fotot är från strandskogen vid Helegåns utlopp i Nyehusen, Gropahålet, och är taget 1968. Fiskeboden man ser nedanför är den så kallade "Jögabon" eller Gökboden. Sen en ålahomma därute i ån. Fotograf är författarens syster Lilian Rosenqvist.

Ultima Esperanza Books
www.ultimaesperanzabooks.se

Innehåll:

Min lille store far / 7
Dansbanans motvillige charmör / 10
Danne min vän / 15
Kalvkött och saltsyra / 21
Nattljus över höghus /29
Godnatt lilla gris / 35
Ta min hand och följ mej genom gatorna i stan /42
Järnvägsgatan ner mot hamnen / 47
Hoffmanns droppar och blåeldsregn / 53
En korvajävel till domaren / 58
Spättkungens isblåa Volvo / 61
Ösregn i november / 65
”Dom har skjutit presidenten!” / 72
Skärsliparens lommedug / 78
Femtio öre kostar skammen / 85
Dinky Toys / 90
Under träbron / 101
Vägen förbi vårt hus / 108

Min lille store far.

Blommig lite senapsgul skjorta. Gåbortsbyxor och fin skor. Jacka med dragkedja. Lätt att se att någon klätt på dej. Livremmen till gåbortsbyxorna instuck- en i varje hålla. Snyggt och prydligt. Du far, skulle aldrig bemöda dej detta omak om du inte skulle gå på en finare tillställning. Ansiktet fiskargubbens skrovliga saltstänkta. Överläppen formad av ett helt livs snusmumrikar. Du ser levande ut, tänker jag. Som om du bara skulle gå bort ett slag och döden hann ikapp dej på stentrappan med det svartmålade järnräcket.

Centralsjukhuset. Ett särskilt rum för dom döda. Ett rum att ta farväl i. Den stora sömnen. Levande ljus, men kallt och en himmel jag aldrig varit i. Du är påklädd och snart förbränd till aska. Hela mitt inre bultar hjärtslag och oro. Jag kan inte hitta på nåt bra sätt att ta farväl av dej, min lille store far, för du är mitt ursprung och min uppväxt, mitt bollplank, den som känner mej alltför väl. Det bultar kaos i allt det du lärt mej. Allt det du gett mej. Vi har delat Dan Andersson och John Steinbeck. Tiggaren från Luossa med Vredens Druvor. Vi har jabbat med Ingemar Johansson på Sommarlust. Med storebror har vi sett fotboll på Olympia. Beundrat Kalle Svenssons målvaktsspel. Spelat hundratals partier schack. Vid köksbordet. Om och om igen.

Kom hem till verkstan med ett rostigt gammalt fiske-

drag, med grova hullingar, som satt fast i min ena vad. Du muttrade bistert. Hämtade ett glas vatten och en ynkelig bomullstuss. Sen skar du ut hullingarna med en vass nätkniv."Säg för fan ingenting till mor", sa du sen och undrade om jag inte skulle dricka vattnet. Bomullstuss för att stoppa blodflödet. Sen talade vi aldrig mer om detta. Bara några dagar härifrån, den stora sömnen, rakade jag bort håret i din nacke. Dit du själv inte kunde nå. Barndomshemmet fylldes av dofter från Palmolive rakvatten. En kopp kaffe vid skafferiet. Några knäpp på barometern. Kanske ett skillingtryck.

I skrivbordslådor hittar jag ett gammalt körkort från fyrtiosju. Ransoneringskort från kriget. Foton av släkt och vänner som emigrerat till Australien. Många brev från din äldsta bror i Melbourne. Cigarrlådor med sparade inte vinstgivande penninglotter. Så mycket skräp. Så mycket barndomsminnen. Speciella dofter. På vinden drivor av det betydelsefulla. Havererad julgransfot. Mors alla dukar och linne. Album och böcker uppskurna med papperskniv. Reprullar och fiskegarn. Kartonger kartonger.

Roddbåt ut på Östersjön. Sillagarn och laxgarn. Flundrekrokar och en liten ålahomma. Kasta i och dra upp. Svordomar välbekanta för den innersta kretsen och ovantade frusna händer som endast kan värmas med åkarbrasor mot oljestället."Ro för fan rakt påg!", kan du säga. Gnisslar tänder. Pekar mot en obefintlig punkt i horisonten. Du, min lille store far. Fiskaren. Fruktodlaren. Socialdemokraten. Försäkringsförsäljaren som hamnade i Blå Hallen och fick lyssna till Edith Piaf. Nils-Folke. Nyehusen två Yngsjö.

Kristianstadsbladet. Den röda asken med Commercecigarretter. Kanske ett korsord. Raklödder kvarglömt intill ditt vänstra öra. Skärsår från rakhyveln lappat med hushållspapper. Väderleksrapporten på radion. Ett klockvarv

att dra upp. "Håhåjaja". Baskern på huvudet för att hålla den svarta luggen i schack. Nu i gåbortsbyxor och med livremmen på plats. Du, min far kommer aldrig att dö, tänker jag. Min lille store far. Du kommer säkert aldrig att dö!

Dansbanans motvillige charmör.

I sjätte klass skulle vi lära oss dansa. I gymnastiken. Bort med fotboll och hundrameterslöpning, kulkastning och utehandboll. Dom fäniga kullerbyttorna och bockhoppen och plintövningarna och ribbstolsklättringen kom i skymundan. Vi skulle lära oss dansa. Vi pojkar förväntades sväva som älvor och hålla händer och axlar på små näbbmöss, som av läraren allmänt kallades för flickor. Det var katastrof. Inte längre kunde jag se nån mening med gymnastiklektionerna. Hatade att gå upp för trapporna till salen och byta om till idrottsman. Nej, till dansare. Jag funderade på att emigrera. Åtminstone ville jag somna in och inte vakna förrän dom meddelade att min skolgång var över. Jag kunde faktiskt sträcka mej till att tycka om träslöjden och göra färdigt min skärbräda, som länge stått på tillväxt. Om jag bara slapp gymnastiklektioner med dans.

Jag behövde aldrig emigrera. Femman och sexan tog slut. Vår lärare hittade dessförinnan en ny fluga han tänt till på. Orientering. Dans med liten karta. Hellre springa vilse i skogen bland myggor och knott, än att virvla runt med näbbmössen i älvdans. Inte för att orientering kunde jämföras med fotboll eller utehandboll, men det var långt mycket mer uppbyggande för min själ. Min kropp var konstruerad för hårda närmkamper och min mentala utgångspunkt var, att det är omöjligt att förlora. Vinna till

varje pris. Inget av detta passade in i älvdansen. Ja, vals och foxtrot kallade han det för. Läraren. Men det trodde jag aldrig på.

I högstadiet fick vi aldrig dansa. Det kan bero på att pojkar och flickor inte hade gymnastik tillsammans. Eller också berodde det på att den läraren inte gillade dans så mycket. Han gillade basket. Det spelade vi alltid. Sen kom han dragandes med att det skulle vara foul. Finn fem fel och du är ute. Jag deltog alltmer sporadiskt i matcherna. Men dansa fick vi aldrig göra på högstadiet. Jag sörjde inte en nanossekund. Fast det började bli intressant att se vad näbbmössen höll på med. Särskilt djärva soldater i vår pojkarmada dristade sej till att glänta på dörren till deras omklädningsrum. Först förstod jag inte nyttan med detta, men snart kom snabbare hjärtslag och rodnande kinder och adrenalinpåslag och berättade, att det här var nya områden att utforska. Ibland fick vi se en skymt av en behå eller rentav en naken rygg, innan illvrålen och lärarens snabba intåg gjorde oss snabbare än Wilma Rudolph och hela hennes släkt.

Slowhand var min vän på högstadiet. Han köpte min gamla elgitarr, inköpt på postorder, och vi diggade all den där popmusiken som stormade fram på sextioalet. Han hette egentligen Arne, men eftersom Eric Clapton i Yardbirds kallades för "Slowhand" blev det Arnes artistnamn. Dom var ju båda snabba med fingrarna på gitarrhalsen. Ibland knallade vi dryga milen i skogen för att komma till dom där näbbmössen i Åhus, som nu blivit attraktiva på nåt underligt sätt. Först ringde vi från telefonkiosken i Yngsjö och bestämde träff. "Kommer snart", sa vi, men det tog en timme att vandra cykelstigen till Åhus. Men dom väntade. Näbbmössen. Som nu bytt namn till brudar. Och hade jag hört, älsklingar. Men vi dansade aldrig med dom

då. Vi satt på fiket och drack cocacola eller jordgubbssaft. Spelade dom nya hitsen på jukeboxen. Rökte halsbloss och gjorde rökringar i slöfart. Kanske höll en hand i skydd av duffel och mörker. Möjligen en hastig godnatt puss. I bästa fall, en fumlig kyss som smakade rökig jordgubbssaft.

Skoltiden drog förbi. Slowhand och jag träffades inte så ofta. Livet krumelurar sej i nya banor. Ett par år gick. Så ringde han plötsligt och ville att vi skulle tälta över midsommarhelgen vid stranden i Åhus. ”Jag har tält och har nyss tatt körkort och jag lånar farsans bil”, sa Slowhand. ”Det blir kul som fan! Midsommarafton slår Folkets Park upp sina grindar och det blir fullt ös medvetslös”. Det skulle bli Spotnicks på stora scenen. Lokala dansorkestrar på småscenerna. Tivoli med pilkastning och luftgevär. Lotterier. Bollkastning. Chokladhjul. Korv med bröd och korv med mos. En Pucko eller en Merry att dricka. Vakter med skärmössa och händerna på ryggen. Hela ungarlsgänget från Scania i Sibbhult med lingondricka i innerlomman. Överallt business. Fast jag ville bara gå runt bland folk och sen titta på uppträdet. Kanske bli lite vän med nån brud. Kanske älskling också. Men jag ville fan inte dansa. Det ville Slowhand. Han var i full aktion på utedansbanorna. Bjöd upp den ena lilla älsklingen efter den andra. Svettig och andfädd kom han ur dansen och tog några bloss på min cigaret. Log sitt breda fjälkingeleende och drog vidare i piruetterna. Jag satt lugnt kvar på en bänk och följde folklivet.

Sen bara hände det. Fyra fnissande tjejer slog sej ner bredvid mej. Babblade i mun och undrade vad jag gjorde där. Tre av tjejerna kände jag sen innan. Sommarbrudar från Malmö. Den fjärde fick mej att nästan dö där och då. ”Vi ska dansa nu. Hela kvällen!” jublade tjejerna och vimlade sej upp mot dansbanan. ”Häng med nu!” retade dom

mej. ”Jag vet inte”, mumlade jag och blängde konstant på hon som stulit all min uppmärksamhet i en lömsk blyxt-attack. Hon var lång och blond och fräknig och hade ett leende som kunde förstöra en hel hockeymatch. Hon fick mej att tända raketmotorerna. Hon såg på mej med ögon som var lika blåa som fotbollslaget i staden hon kom från. Sen sa hon: ”Vi kan väl shajka”. Det sa hon på sin utpräg-lade malmöitiska. Jag tyckte absolut att hon sa: ”Vi kan väl kika”. Så ung, dum och naiv och med öron som ännu inte lärt sej att när en flicka talar malmöskånska då är det banne mej allvar, följde jag med henne upp för att kika på vad dom gjorde på dansgolvet. Hon tog mej i handen och allt var nästan hundra grader underbart. Hon hade förstås undrat om vi inte kunde gå upp på dansbanan och shaka. Att shaka det var inne just då. Det var nån modernare älvdans. Fast jag bar allt inom mej. Sonny Liston kunde inte heller dansa. Han knockade Floyd Patterson och blev världsmästare i tungviktsboxning. Men han kunde inte dansa och sväva som en fjärl.

När hon började sväva ut på golvet och göra uppvärmningsrörelser som vi gjorde på fotbollsträningen och fortfarande inte släppt min hand, förstod jag innebörden. Hon hade inte sagt ”kika”, nej hon hade på malmöitiska sagt ”shajka”. Vad fan kunde jag göra nu? Det var fullständigt uteslutet att jag skulle stå där i Åhus Folkets Park och skaka på mina fotbollsben och sen bli trakasserad och förödmjukad för resten av livet. Ibland är sanningen den enda lösningen. Jag sa ärligt och djupt rodnande. Nej, jag skrek, för dom spelade så högt. ”Jag kan inte shaka, jag trodde du menade att vi skulle kika”. Hon stirrade på mej med dom himmelsblå och slog sen till mej med sitt jätttestora magnifika leende och slet till sej min hand igen. Sen vrålviskade hon i mitt öra: ”Ah, det gör ingenting, du är ju bonne för

fan och vi pratar lite tönnt på Marieholmsvägen. Skäms inte, jag tycker du är förbannat rolig. Rädd för att shajka. Haha! Kom, vi går och hottar boll. Vi har hela natten på oss.” Sen skrattade hon så ljuvligt att dom så småningom fick lägga ner hela Kockums i Malmö. Och natten var lång. Snart skulle jag också skratta åt min oerhörda fadäs som nästan förde ut mej på hal is. Dansbaneis.

Men det skulle dröja många år.

Danne min vän.

Tvåhundra kilometer darrar hastighetsmätaren på. Vi torpederar mörkret. Husen och åkrarna flimrar förbi i mörkret. Din blåa Volvo Amazon skär djupa hål i luftmotståndet. Du trampar så hårt på gasen att jag tror att du ska trampa igenom golvet och trycka foten i asfalten. Strålkastarljus från mötande trafik. Försvinner hastigt mot en annan värld. Det är du mot alla andra. Du är full och alla frågorna demoniserar din skalle. Du har berättat att det känns som om din mamma och din pappa svek dej. Du vet inte vilka dom är. Du är bortlämnad. Inte önskad. Du är ett fosterbarn. Du är inte som andra. I kväll har du fått veta att hon du vill vara tillsammans med gick med en annan förra helgen. Sånt tål du inte. Det gnager ditt hjärta. Skrumpnar din själ. Du har slagit dina knytnävar i tegelväggen så hårt du kan. Du blöder. Du kör din bil som en förtappad jävel. Jag sitter i baksätet och försöker att balansera min kropp. Jag är rädd. Du njuter av att se att jag är rädd. Då är du inte ensam. Du försöker pressa bilen till ännu mer vansinne, men den har nått sitt maximala tillstånd. Fortare går den inte. Du svär och lever rövare. Far in i Åhus som en raket från rymden. Men alla gatlyktor och lampor som lyser i husen får dej att släppa på gasen. Härinne i det bebodda samhället är du en av alla andra. För fan jovisst, du är bedragen och du är inte önskad. Men det är dom andra också. På ett eller annat sätt. Du stannar

bilen med en häftig inbromsning utanför diskoteket. Det här kommer att bli en lång natt.

Vi har fiskat utanför Stenshuvud. I din fernissade lilla träbåt med kapell och en inbyggd Pentamotor. Suttit och spelat kort i din husvagn nere vid ån. Druckit mellanöl och pinkat i vassen. Du har sjungit dina ekivoka sånger om katten på kyrkogården och klockarens blonda flicka. Vi har metat mört vid Hellströms brygga sista dagen innan du skulle rycka in i Flottan för att göra lumpen. I timmar har vi festat till på mitt lilla rum och du har artigt och vänligt frågat min mor om du kan få fixa några mackor med Åstedts rögade korv, spetsad med majonäs. Mors hembakta bröd naturligtvis. Du har gått på alla Landskrona BOIS hemmamatcher och Sonny Johansson har varit din hjälte alla kategorier. Så många saker vi gjort tillsammans. Så mycket som vi låtit glida bort i det som kallas livet som kommer. Vi har bråkat och blivit ovänner. Sen blivit sams igen och gått vidare som om det aldrig regnat småspik.

Du rusar in på diskoteket. Du vill se om hon är där. Den undersköna flickan som du förälskat dej i. Hon med bruna ögon och ett leende som kan ta dej ur dina grubblerier. Om du kan hitta henne här vill du konfrontera henne och ställa henne till svars. I ditt huvud kan man inte svika någon. Det är att bli bortlämnad. Om du har gett henne ditt förtroende så måste hon bära det som en dyrbar gåva. En diamant i hjärtat. Vakten släpper inte in dej. Du tjafsar och räknar upp alla sedlar du har i din plånbok. Du talar om för honom att du jobbar på varvet i Landskrona som elektriker och att du tjänar mer pengar på en vecka än han gör på ett helt år som jävla dörrvakt. Vakten tillkallar ägaren, som du känner väl, och mot heligt löfte om att sköta dej blir du insläppt. Jag följer med dej. Du far runt bland dom dansande och kollar in baren, men hon är inte där.

Inte någonstans. Vi går nerför trappan. Du slinker in på puben. Beställer två stora starka öl och bartendern frågar dej om du inte ska ta det lite lugnt med drickandet. Du kör en repris av det du nyss spottat upp i nyllet på dörrvakten och killen i baren är lika lite imponerad. Du får dina två öl och vi sätter oss vid ett bord. Du är mörk i blicken och jag vet att den här kvällen kommer att göra ont.

Vi har skjutit pilbåge och vi har åkt till Köpenhamn. Vi har fiskat kräftor en natt vid sandbottnarna ovanför den nya bron. Jag har lärt dej spela gitarr och du har köpt min gamla slitna akustiska som jag köpte hos Hellbergs i Åhus i mitten på sextioalet. När du har druckit vill du alltid sjunga. Du har dina signaturmelodier, men sen vill du alltid höra speciella låtar som vi sjungit tillsammans många gånger. Du har alltid varit en glad skit. En snäll person. Men innanför det breda leendet går det virvelstormar över det som gömmer sej i officiella dokument från barnavårdsnämnden. När ruset kommer ökar vindstyrkan.

Du håller i dej starkölen. Den skummar runt din vredgade mun. Du har inte tid att sitta längre. Du är på jakt efter sanningen. Du vill inte bli bortlämnad igen. Du bara reser dej upp och går ut från puben. Du knuffar undan dörrvakten som står vid glasdörren. Han försöker få tag på dej men du smiter undan. Ut på gatan. Vakten vrålar efter mej att vi ska passa oss jävligt noga. Ute på gatan fumlar du med dina bilnycklar. Du tänker köra bil igen. Jag försöker hindra dej. Vi brottas och jag vinner kampen om nycklarna. Du ställer dej mot den röda tegelväggen med pannan intill stenarna. Sen bankar du huvudet in i teglet så att din hud spricker. Du börjar gå därifrån. Du får syn på en taxi och stoppar den. Du ber chaffisen köra dej till en viss adress. Det är okej. Vi hoppar in och han kör iväg. Jag vet vart du vill åka. Till det fina arkitektritade